

Goed fout

In het jubileumnummer van *Comparative Economic Studies* stelt Ellman (2009) zich de vraag wat het bestuderen van de economie van de voormalige Sovjet-Unie heeft bijgedragen aan de economische hoofdstroom. Dat blijkt nog heel wat te zijn. Het Gerschenkron-effect, dat betrekking heeft op de verschillen in reële economische groei die optreden tussen berekeningen die zijn gebaseerd op prijsindexcijfers volgens de methode van Laspeyeres en die van Paasche, is een bijproduct van de interesse van de CIA in de echte groei van de belangrijkste tegenstander. De theorie van de principaal en de agent voert terug op het werk van Kornai over centrale besluitvorming en te grote bureaucratieën. Het inzicht dat economische groei in belangrijke mate wordt bepaald door instituties heeft zijn voedingsbodemp volgens Ellman in de studies van Bergson naar productiviteit in de Sovjet-Unie en haar satellietstaten. Kortom, aan het communisme heeft de neoklassieke economiebeoefenaar onverwacht veel te danken.

Het is vanuit zuiver wetenschappelijk oogpunt bepaald jammer dat die inspiratiebron van andere niet-kapitalistische economische systemen grotendeels is opgedroogd in de Nederlandse economiebeoefening. Na de val van de Berlijnse Muur en het IJzeren Gordijn in 1989 vond er namelijk niet alleen een zuivering in het voormalige Oostblok plaats. Ook aan de Nederlandse universiteiten werd schoon schip gemaakt en dat betekende een abrupt einde voor de vakgroepen Economische Stelsels, Marxistische Economie of hoe ze ook mochten heten. Gretig en in hoog tempo rekenen de universitaire bestuurders af met deze laatste bolwerken van de jaren zestig. Voor de studenten ontstond een overzichtelijk en gestroomlijnd studieveld waaruit ook een beleidsreceptuur kon worden gedestilleerd die door de professie op hoofdlijnen werd gedeeld: de bekende consensus van Washington. Twintig jaar later lijkt het erop dat we die keuze moeten betreuren. Die keuze is niet verkeerd gebleken omdat het kapitalistische systeem instort en Marx dus uiteindelijk gelijk krijgt. De reden is dat we het door deze stroomlijning van het curriculum veel moeilijker hebben gekregen om een van de kerninzichten van de economiebeoefening over te dragen op nieuwe generaties studenten. Dat kerninzicht is dat economische theorieën ook heel goed fout kunnen zijn. Het mooie van de Marxistische dwarsdenkers die les gaven naast hun

neoklassieke vakbroeders was dat studenten geconfronteerd werden met twee verschillende en haaks op elkaar staande theorieën over hoe economieën functioneren en dat een van de twee echt fout moest zijn. Maar welke en waarom?

Deze vruchtbare verwarring bracht het inzicht dat de geldigheid van economische theorieën afhankelijk is van condities van tijd en plaats. Theorieën zijn in de economische wetenschap niet zo zeer juist of onjuist maar relevant of irrelevant voor de problemen die zich op een bepaald moment voordoen. Doordat we een intellectueel monopolie gaven aan wat we in de jaren negentig steeds meer als waar gingen beschouwen, waren we niet of nauwelijks voorbereid op de ineenstorting en blokkering van marktprocessen die de huidige crisis kenmerkt. Markten kunnen anders dan we gedacht hebben de oplossing niet leveren. We moeten zelf gaan denken.

Hoe moet dat straks verder met de economische opleiding na de crisis? Kunnen we weer meer tegenstellingen in het curriculum brengen? Er zijn wel oplossingen denkbaar: meer aandacht voor economische geschiedenis en geschiedenis van het economische denken zou bepaald kunnen helpen. Maar misschien hoeven we wel niks te doen en komt er uit deze crisis een heel andere economiebeoefening voort met volkomen andere analyses en beleidsrecepten. Laten we dan niet vergeten een vak "neoklassieke economie en consensus van Washington" te behouden, ook al is het volkomen gedateerd. Want iets dat fout is, kan dus heel goed ook goed zijn.

LITERATUUR

Ellman, M. (2009) What did the study of the Soviet economy contribute to mainstream economics? *Comparative Economic Studies*, 51(1), 1–19.